

Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք Ո Ւ Մ

Թե՛հրանի կայսրանի կառավարմանը հայերի մի հոծ բազմաթիվ զեպի հայրենիք էր ճանապարհում իր առաջին փորձիկ քարավանը, որ բազկացած էր մի խումբ երիտասարդ տղաներից ու ազգիկներից, որոնք օր առօրե մեկնում էին Երևան՝ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններն ընդունվելու և այնտեղ սպասելու հաջորդ քարավաններին, որոնցով գալու են իրենց հարազատները:

Ճեղքի էր պահել Մեծահարգ ռուս-խուբյան արցունքն աչքերին, գանազան խորհուրդներ էին տալիս իրենց զավակներին, իսկ ուղեկցողները սեղմելով մեկնոց կրիտասարդների ձեռքը, պատվիրում էին նրանց իրենց տեղակալ էլ համարելու մայր Հայաստանի սրբազան հողն ու հայտնել նրան, որ ընտանի իրենք էլ կվերադառնան նրա հարազատ գիրկը:

Վերջապես գնացքը պոկվեց տեղից՝ իր հետ տանելով ուղեկցողների կառուտալի հայացքներն ու մաղթանքի ջերմ խոսքերը:

Սուրում էր գնացքն Իրանի գորշ դաշտերով: Երիտասարդների հայացքի հանգեպ ետ-ետ էին գնում դաշտերը, լեռները, երկինքը, ետ էր գրելում օտար աշխարհը, ուր նրանք թողել էին իրենց անուրախ մանկությունը: Նրանց միտքը գնացքից առաջ սուրալով արդեն քանի-քանի անգամ հասել էր հայրենի երկիրը, սիրելի Երևանը, որը նրանք չէին տեսել երբեք, բայց այնքան երազել ու կարոտել էին և որի հետ կապել իրենց բախտն ու ապագան:

Վերջապես ահա սահմանագիծը, որ

բաժանում է իրարից երկու հակադիր աշխարհ, որոնցից մեկում հայ ժողովուրդը պանդուխտի այրող կարոտը սրտում տքնում է, աչքատուում, մաքրում, բայց ոչ իր, այլ օտարի համար: Իսկ մյուսում, սովետական ջերմ արևի տակ, վերականգնելով գարեջրով կորցրած իր պետականությունը, հայ ժողովուրդը կերտում է իր հույանապահ հայրենիքը, իր ջրեղ ոստանները, իր լուսավոր ապագան: Երիտասարդների սիրտը թրթռում է անսովոր մի զգացմունքից, որի մեջ ի մի են ձուլվել կարոտը, խնդրությունը, երախտագիտությունը:

— Ողջունք թե՛, սովետական հող, ողջունք թե՛, հայրենի եզերք: Ետևող հեռու մշուշի մեջ նրանց հայացքի առջև երևաց Արարատը սպիտակափառ ճակատը սուղած կապույտ երկնքում: Նրանք շատ էին տեսել այս լեռը եկարներում, շատ էին պատկերացրել նրան իրենց երազներում և ահա կանգնած է նա իրական, բայց ավելի վսեմ, ավելի փառահեղ, քան նրանք տեսել էին եկարներում և քան իրենց երևակայությունը ուժ էր ունեցել ստեղծելու:

Սուրում է գնացքը կանաչազարդ այգիների միջով, գյուղերի միջով, որոնք շրջապատված են խաղողի բարեբեր այգիներով ու սրացիկ բարդիներով: Սջախներից խաղաղ բարձրանում է ձուլուն ու ցնդում երկնքի կապույտի մեջ: Երիտասարդներից մեկը՝ ճրայր մովսիսյանը, որ նկարիչ է և գնում է Երևան կերպարվեստի ինստիտուտն

ընդունվելու, շրջվում է դեպի ընկերն ու շնչում:

— Ես կնկարեմ այս կախարդական տեսարանները, այս կանաչ բարդիները, այս մրգառատ այգեստաններն ու վեհափառ Մոսխուր: Վերջապես հևասպառ գնացքը սուրալով մոտեցում և կանգ է առնում Երևան կայսրանում: Նրանք ոտք են գնում հայրենի հողին: Զերմ ու սիրագործվ հանգիստումներ, ողջունքի հուզիչ խոսքեր: Ավտոմեքենայով նրանք սլանում են քաղաք: Նրանց տեղավորում են Պետական համալսարանի հանրակացարանում: Ողջ օրը նրանք շրջում են քաղաքի փողոցներում և նրանց հայացքի առջև բարձրանում են մեկը մյուսից գեղեցիկ և հույանապահ ջերմերը՝ զարդարված հայկական ոճի մանրաքանդակներով, խոշակներով ու կամարներով: Ամենուրեք հեշում է մայրենի սիրելի բարբառը: Նրանց սիրտը հպարտություն զգացումով է լցվում: Այդ ամենը իրենցն է, իրենց սեփականությունը, իրենց հայրենիքը:

Հաջորդ օրը նրանցից յուրաքանչյուրը գնում է իր ընտրած ուսումնական հաստատությունը՝ ընդունելությունը դիմումներ ներկայացնելու է: Մանուկյանը, Լ. Հովհաննիսյանը, Ա. Ավագյանը, Զ. Ծգանյանը գնում են Պետական համալսարան, առաջին 3-ը՝ ֆիզիոլոգիական, իսկ վերջինը՝ պատմության ֆակուլտետը: Ընդունվելու է: Բաղայանը, Վ. Ջախրայանը, Ս. Ղազարյանը գնում են երաժշտական դպրոց, առաջինը՝ փո-

կայ, երկրորդը՝ գաղնամուրի, իսկ երրորդը՝ Թավրուշյանի բաժնում ընդունվելու է: Առաջնայանը, Մ. Բարսեղյանը գնում են Իժշկական ինստիտուտ, իսկ Զ. Մովսիսյանը՝ Գերպարվեստի: Ամենուրեք ջերմ սիրով ու գրկարաց են ընդունում նրանց: Նրանք հուզմունքից դողացող ձեռքերով հանձնում են իրենց գիմումները, որոնց մեջ ջերմ խոսքեր են գրել իրենց ցանկությունների մասին: Ուսանողները շրջապատում են նրանց, ջերմորեն գրուցում նրանց հետ, ծանոթացնում համալսարանի պայմաններին: Նորեկները պատմում են, թե ինչպես իրենք իրանում ավարտելով տարրական կրթությունը, այլևս հրեարավորություն չեն ունեցել մայրենի լեզվով սովորելու և ստիպված սովորել են պարսկերեն: Բայց նրանք երբեք չեն մոռացել իրենց մայրենի բարբառը: Կարողացել են ճայաստանից ստացվող գրքերն ու լրագրերը, ինքնուսուցմամբ սիրապետել հայերենին, հավատալով, որ կգային երջանիկ օրը, երբ նրանք կվերադառնան ճայաստան:

Եվ ահա նրանք ճայաստանում են: Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները լայնորեն բացել են իրենց դռները, որպեսզի իրենց գրկում իրականացնեն նրանց երազները, որոնք հավիտյան անկատար կմնային, եթե Մովսեազան կանավարությունը, հայ ժողովուրդի մեծ բարեկամ Ստալինը հայրական ձեռքով չկանչեր և տունը չբերեր օտար ու ցուրտ երկրների տակ թափահար թաղաճահար հայ պանդուխտներին:

Վ. ԴԱՎԻԾԱՆ